אי נמי. משכחת לה הגבהה אגב פיל: **בחבילי זמורות.** הגבוהים מן הארץ שאשה טפחים [1] ומוליכין עליהם להגבהת שאשה טפחים הגבהה היא דנפקא ליה מתורת לבוד [2]: **מתני' שיש להם אחריות.** היינו קרקעות שאחריות כל אדם הלוה [3] והנושה בחבירו עליהן לפי שקיימין ועומדין לפיכך נסמכין עליהן: **בחזקה.** רפק ביה פורתא [4] או דיש אמגריי [5] או נעל או פרק כל שהוא [6]: **נקנין עם נכסים כו'.** אם מכר מטלטלין עם קרקע כיון שקנה לוקח את הקרקע באחד משאשה קנייה נקניס מטלטלין עמה: **וזוקקים.** נכסים הללו שאין להם אחריות דקמיירי בהו תנא את הנכסים שיש להן כו'. אע"ג דאין נשבעין על הקרקעות לבדן כדנפקא לן בשבועות (דף מב:) [6] היכא דטענו כלים וקרקעות ונתחייב לישבע על המטלטלין זוקקין המטלטלין את הקרקעות לישבע עליהן. האי זוקקין מנכסים קאי שאין להם אחריות ולאו אבית דין: **גמ' ואימא עד דאיכא שטר.** בהדי כסף דכתיב קרא (ירמיה לב) וכתוב בספר וחתום: **לא שנו.** דקני בכספא לחודיה אגב במקום שאין רגילין לכתוב שטר מכירה: **לא קנה.** דכיון דרגילין [7] בהכי לא סמכא דעתיה לדוקא עד דנקיט שטרא ועיקר דעתו לקנות על השטר הוא: **ואם פריש.** אם רצוני יקנה לי כספי או יקנה שטרי: **אי בעינא כו'.** להכי אמר תרוייהו שיהא הוא יכול לחזור בו אבל המוכר לא יחזור כדמפרש ואזיל שאם בא המוכר לחזור יאמר לו אני רוצה שיקנה לי כספי ואם הוא בא לחזור יאמר לו איני רוצה שיהא כספי קונה עד שיבא השטר וכל זמן שלא קבלתי השטר אחזור בי: **אם ספר המקנה.** אגמא יש קנין אף בספר לבדו: **עד שיתן דמים.** דלא גמר מוכר ומקנה עד דקביל דמים ואע"ג דקביל דמים בעי שטרא אגב היכא דפרש וכדאמרינן לעיל: **הרי זו מכורה ונתונה.** קא סלקא דעתך או או קתני: **מפני רעתה.** דיתחא [8] ליה לבקייה ליה שטרא לגוקח כי היכי דלא מצי למיהדר ביה: **רב אשי אמר.** הך מתניתין נתונן מתנה מיירי וכולה חדא היא ולאו או או קתני אגב כך וכך כתב לו שדי מכורה ונתונה לך לייפות את כחו שאם יגבנה בעל חוב של נותן ממנה ישוב עליו לתבוע [9] ממנו דמים המפורשים: **ושבו בעריכם.** גדליה בן אחיקם קאמר ליה: **בישיבה.** דתפשתם אשבו קאי: **מיד ליד.** דהיינו משיכה: **ור' יוחנן דאמר.** בפרק הזהב: **דבר תורה מעות קונות.** כדאשכחן גבי הקדש ונתן הכסף וקם לו [10]: **אמר לך.** מתני' לא תקשי לי דתקנתא דרבנן קתני תנא דמתני' שעקרו חכמים קנין המעות ואמרו לא תקנה אגב משיכה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חיטיך בעלייה [11]: **ויתן לפם אביהם.** בני יהושפט כתיב וסיפיה דקרא עם ערי מצורות ביהודה: **לבורין בו.** שיהו אותן מטלטלין מונחין באותו קרקע: ובוידוי ל"ג דאף מי שאין לו קרקע מתוודה על המעשרות ויכול לומר וכרך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו [12] ולא דמי לבכורים דבעי למימר אשר נתת לי: **ולכתוב**

אי נמי בחבילי זמורות. פי' בקונטרס משכחת לה להגבהת פיל בחבילי זמורות הגבוהים מן הארץ שאשה ומעלהו עליהן להגבהת ג' הגבהה היא דנפיק לה מתורת לבוד ולפירושו בכלים לא מצי למימר דליקני מדין הגבהה שייך כלים תחת רגליו דסתמייהו אין בעובדין שאשה טפחים ולפי' ר"ת דמפרש להגבהה בטפח קני [13] ל"ל סתם כלים אין בעובדין טפח וקשה אמאי נקט חבילי זמורות לנקוט אגבים או עצים ומפרש הרב משולם דלהכי נקט חבילי זמורות לפי שהן מאכל פיל כדאמרינן פרק מפנין (שבת דף קכח.) מטלטלין חבילי זמורות בשבת מפני שהן מאכל לפילין ומגביהין לפיל חבילי זמורות למעלה והוא קופץ ומגביה את עצמו מן הארץ ואוכלן ואין לתמוה אי חשיבא הגבהה בהכי דכה"ג אשכחן בפרק שילוח הקן [14] (חולין דף קמב.) כי היכי דליגבינהו ולקיינהו [15]: **אמר** קרא שדות בכסף יקנו. הא דלא [16] אייתי מקרא דכתיב גבי עפרון (בראשית כג) משום דדילמא ה"מ מנכרי שכל קנינו בכסף:

על הנייר או על החרס. פי' לעיל (דף ט. ד): **ולמה כתב בלשון מכר כדי לייפות כחו.** וא"ת ולמה כתב לו בלשון מתנה בשלמא מכר משום אחריות אגב מה יפוי יש במתנה אי משום דבמתנה ליכא משום דינא דבר מצרא הא אמר בפרק המקבל (ב"מ דף קח:) דמתנה דאית בה אחריות אית בה משום דינא דבר מצרא וי"ל דשני שטרות כותב לו [17] אם צריך לאחריות מראה של מכר ואם צריך לדינא דבר מצרא מראה של מתנה ומצויא של מכר [18] [ועוד נראה דמיירי שפיר בשטר אחד והא דכתב ליה בלשון מתנה לפי שהאמת הוא כך וכו'] ובירושלמי בפירקין [19] מפרש דיפוי כח של מתנה היינו לגבי בור ודות דמוכר שדה בסתם לא מכר בור ודות [20] אבל מתנה בעין יפה נותן הכל [21]:

קרקע כל שהוא חייבת בפאה. בירושלמי דמסכת פאה פריך על הך משנה עד שלא קצרה אינה חייבת בפאה ומשקצרה אין כאן שיור ומשני תפתר שהיה שם קנה א' ובו חמשה שיבולות מדלחיק לומר כן משמע דבכל שהוא [22] חייבת בפאה וכן משמע בסמוך דדחיק לאוקמא במחט ותלה בה מרגליות ובפרק לא יחפור (ב"ב דף כז:) [23] מוקי לה בחטה דאי בחילן לא מיחייב בבכורים אא"כ היה לו י"ו אמה לכל רוח כשיעור ייקה ותימה [24] דהא חטה נמי יונקת שלשה טפחים כדמוכח בשמעתא דערוגה בפרק ר' עקיבא [1] (שבת דף פה.) וי"ל אע"ג דייקה עד שלשה טפחים מ"מ אין עיקר ייקתה [2] אלא כנגדו וכה"ג אשכחן גבי אילן גופיה אע"ג שהשרשים מתפשטים חוץ לי"ו אמה [3] כדמוכח בלא יחפור (ב"ב שם) אפ"ה לא בעי אלא י"ו אמה דכך הוא עיקר ייקתו: **ובוידוי.** פי' בקונטרס דל"ג בוידוי [4] דאף מי שאין לו קרקע מתודה על המעשר ויכול לומר וכרך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו ולא דמי לבכורים דבעי למימר אשר נתת לי וכן פר"י דל"ג בוידוי ולא מטעם דרש"י אלא משום דבירושלמי (דפאה פ"ג) פריך אהא מילתא גופא אמאי לא תני ובוידוי' אלמא משמע דלא גרסינן ליה וגם משמע מי שאין לו קרקע [5] מתודה כגון פירות לקוחין [6]: **ולכתוב**

נר מצוה

[1] תוספתא דב"ב פ"י ה"ו ע"ש ב"מ נט: ב"ב נא. פו. קנ:, [2] [בכמ"י ודפו"ר: ושאין], [3] ב"ק יב. ב"מ מז. ב"ב עז: קנ: [לעיל ז. גיטין כב.], [4] ב"מ ד: ק: שבועות לח: מ:, [5] יבמות נב. ב"ב נא., [6] [לעיל ט ע"א], [7] ב"ב נא. [קסח], [8] [לעיל כ ע"א. בכורות יג ע"א], [9] ב"מ מו: מז: חולין פב. ערובין פא: בכורות יג: [לקמן כח:], [10] ב"ב מ. קנ. פאה פ"ג מ"ו, [11] ב"ב מ. [לעיל], [12] [שבת לז ע"א, קידה ו ע"ב], [13] [ברש"י שבר"ף: המלוה והנושא והנותן עם חבירו עליהן. ועיין רש"ס], [14] [ב"ב נד ע"ב], [15] [תוספות לב ע"א. ב"ק ט ע"א], [16] [ב"ב מב ע"א], [17] [ברש"י שבר"ף: מ"מ היכא דטענו מטלטלין וקרקעות וכו'], [18] [ברש"י שבר"ף: בשטר], [19] [ברש"י שבר"ף נוסף: למוכר], [20] [ברש"י שבר"ף: לגבות ממנו דמים המפורלים בשטר], [21] [ויקרא כז], [22] [לקמן כח ע"ב], [23] [דברים כו, טו], [24] [שם שם. י. ועיין ר"ש בפיאה פ"ג מ"ו ורש"י ב"ב כז ע"א], [1] [ע' תוספות כתובות לח. ד"ה דלא וד"ה ימא ותוס' עירובין עט: ד"ה גריך ותוס' ב"ק כט: ד"ה אלא], [2] [לא], [3] [ב"ה אע"פ], [4] מ"ר, [5] [הלכה ה], [6] [ב"ב סד ע"א], [7] [בתוס' ב"ב], [8] [שם ד"ה בחטה], [9] [בתו"ל, וכר"ש מדעקוית גורסים אינו מתודה. ועיין רש"ל. אמנם הרש"ש מקיים גירסת שלפנינו], [10] [עי' תוי"ט ד"ה ובכבורים שהיא דברי תוס' בל"ע],

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

תוס' ר"י הזקן

בחבילי זמורות. הגבוהים מן הארץ ג' טפחים ונתנוהו עליהם. ואיכא דאמרי בחבילי זמורות שהם מאכל הפיל ויראה אותן במקום גבוה ויגביה עצמו לאוכלם ונמצא שהגביהו. **מתני'. נקנין.** שאם מכר לו קרקע ומטלטלים, בקנין הקרקע קנה המטלטלים בלא משיכה כדמפרש בגמ'. **וזוקקין.** שאם טענו מטלטלים וקרקעות והודה במקצת, הואיל ונתחייב בשבועה מהמטלטלים דמודה [ב]מקצת במטלטלים חייב שבועה, נשבע נמי אף על כפירת קרקעות ע"י גלגול אע"פ שאין נשבעים על כפירת קרקעות. **גמ'.** שאין כותבין. שאין רגילים לכתוב שטר מכר. **לא קנה.** ואע"פ שנתן המעות יכולין לחזור בהם. **ואי פריש.** אחד מהם אמר בפירוש או מוכר או לוקח. אי אמר לוקח אי בעינא בכספא אקנה או בשטרא אקנה. (ואם) [או אם] התנה המוכר ואמר אי בעינא בשטרא תקנה אי בעינא בכספא תקנה ידו על העליונה של זה המתנה והוא יכול לחזור עד שיעשו את השטר והאחר אינו יכול לחזור משלקח הכסף. **על הנייר או על החרס.** וא"ת הרי כתב שיכול להזדייף הוא, וכ"ת בעדי מסירה והם יראו את השטר כשיתננו לו, הא קי"ל כר' אלעזר דאמר בגיטין פרק תנין [כב, ב] לא הכשיר ר' אליעזר אלא בגיטין אבל בשטרות לא. תריץ דלקנות השדה קנה אע"פ שהוא יכול להזדייף, ולטרוף ממשעבדי לא טריף עד דאיכא כתב שאינו יכול להזדייף. והכא אמרינן דקנה ואם הוא פקח עביד שטרא אחרינא. והעיקר שאם אין המוכר מודה לו בשטר לא קנה כל עיקר, והכא מיירי שהאחר מודה שהקנה לו זה הקרקע בזה השטר, והואיל ומודה לו שהקנה לו קרקע זה בזה השטר קנהו דניחא ליה בהני שהרי מוכרה מפני רעתה. מיהו אם פקח הוא קודם שיתן לו המעות יעשה לו שטר אחר. **מפני רעתה.** וגמר והקנה תכף שיעשה את השטר שהרי מפני שהיא קרקע רע מכרו ולא מפני שהיה צריך לדמים. רב אשי לא פליג במוכר שדהו מפני רעתה, אלא בא לדקדק לשון הברייתא דתני שדי מכורה לך שדי נתונה לך, דכולה במתנה איירי וכתב המתנה בלשון מכר דאחריות ט"ס הוא במכר ולא במתנה. ומשום הכי נתן לו בלשון מכר. **בישיבה.** היינו חזקה. איכא מ"ד דהואיל וגבי כסף אמרינן דבמקום שכותבין שטר לא קנה עד שיכתוב ויתן דמים הכי נמי בחזקה, ולא היא, דא"כ [למה] לא נתבאר בגמ' גבי חזקה כמו שביארנו גבי כסף ושטר, אלא חזקה לחודה מהניא דהואיל והניחו לעשות מעשה בגוף הקרקע ודאי גמר והקנה. וכן דעת הר"ם [מכירה פ"א ה"ח, עכ"מ]. **מיד ליד.** היינו משיכה. **תקנתא דרבנן.** דמשיכה קונה ולא מעות. **עם ערי.** בבני יהושפט כתיב, ע"י ערים שהקנה להם קנו המטלטלים.

תורה אור השלם

1. שָׁדוֹת בִּכֶסֶף יִקָּנוּ וְכָתוֹב בַּסֵּפֶר וְחָתוּם וְהָעֵד עֵדִים בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּבְסִבִיבֹתֵי יְרוּשָׁלִַם וּבְעָרֵי יְהוּדָה וּבְעָרֵי הָהָר וּבְעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וּבְעָרֵי הַנֶּגֶב כִּי אָשִׁיב אֶת שְׁבוּתָם נְאֻם יְיָ: ירמיהו לב מד
2. וְאֶקַּח אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה אֶת הֶחָתוּם הַמִּצְוָה וְהַחֹקִים וְאֶת הַגָּלוּי: ירמיהו לב יא
3. וְאֲנִי הִנְנִי יֹשֵׁב בְּמַצְּבָתִי לַעֲמֹד לִפְנֵי הַכֶּשְׂדִּים אֲשֶׁר יָבֹאוּ אֵלַיְנוּ וְאַתֶּם אִסְפוּ יַיִן וְקַיִץ וְשֶׁמֶן וְשִׂמוּ בִּכְלֵיכֶם וּשְׁבוּ בְּעָרֵיכֶם אֲשֶׁר תָּפַשְׂתֶּם: ירמיהו מ י
4. כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן לָבֹא לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָכֶם וִירִשְׁתֶּם אֹתָהּ וִישַׁבְתֶּם בָּהּ: דברים יא לא
5. וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו: ויקרא כה יד
6. וַיִּתֵּן לָהֶם אֲבִיהֶם מַתָּנוֹת רַבּוֹת לָכֶסֶף וּלְזָהָב וּלְמִגְדָּנוֹת עִם עָרֵי מִצְרוֹת בִּיהוּדָה וְאֶת הַמַּמְלָכָה נָתַן לִיהוֹרָם כִּי הוּא הַבְּכוֹר: דברי הימים ב כא ג

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אמר וכו' אייתי מקרא. נ"ב ע"ל דף ב ד"ה א"ל שדות: (ב) ד"ה קרקע וכו' משמע דבכל שהוא ממש חייבת:

מוסף תוספות

א. גבי לוי בר סיסי דאקני ליה פירות שובכו לרב יהודה אתא לקמיה דשמואל א"ל זיל טרוף אקן כי היכי דליתגבהו ותיקנינהו. תוס' הרא"ש. ב. שכל שנגבה מחמתו הרי הוא כאילו הגביהו בידו ממש וכדאמרינן גבי משיכה קורא לה והיא באה. ריטב"א. ג. בחד לשון מכירה ובחד לשון מתנה. תוס'

ולכתוב עליה פרוסבול. דאמר במסכת גיטין (דף מ.) אין כותבין פרוסבול אלא על הקרקע אבל אמטלטלין לא מפני שיכול לכלותן אבל אם יש לו קרקע כל שהוא נלוה כותבין עליו פרוסבול אף מחוב גדול ושוב לא תשמטנו שביעית וכי אין לו קרקע אין כותבין עליו משום מלתא דלא שכיח שאין לו קרקע[א] ומלתא דלא שכיח לא עבדו רבנן תקנתא[ב] ור"ת פי' דהיינו טעמא [ג] שכותב פרוסבול על הקרקע משום דרמוי לגבות חובו ואע"ג דליכא אלא קרקע כל שהוא חזי לגבות כל חובו[ד] כי היא דקטינא דאבי דכתובות בפרק מי שהיה נשוי (דף לא:) דגבי והדר גבי[ה]: **ה"ג אלא מאי לדמי נקנינהו ניהליה במשיכה דליתיה למקבל מתנה ונקנינהו ניהליה אגב אחר לא סמכה דעתיה סבר שמיט ואביל.** וכן הגיה רש"י בפירוש כתיבת ידו[ג] ולפי גירסא זו בא לקיים הכי נמי מסתברא דלעולם מיירי לדמי ובעינא לצורים דאי בחליפין נקנינהו בחליפין אגב אחר לא קנה עד שיקנה לדמי שמיט ואכיל כיון שלא יבואו לידו אבל המעות שלריך שיבואו לידו למשון יכול לומר אשמרם ושמיט ואכיל אבל ברוב ספרים כתוב גירסא אחרת אלא מאי לדמי ליקנינהו ניהליה במשיכה אלא מאי אית לך למימר דליתיה למקבל מתנה הכא נמי דליתיה למקבל מתנה דליקנינהו בחליפין ויקנינהו ניהליה אגב אחר לא סמכה דעתיה ולפי גירסא זו אינה עומדת[ע] הכי נמי מסתברא ומכאן מדקדק ה"ר שמעי' דאין מועיל קנין סודר אלא בפני הקונה שלכך לא הקנה לו בחליפין ע"י אחר שלא היה מועיל כלום כיון דליתיה למקבל מתנה בפניו ופלא גדול היא בעיני ריב"ן שהרי מעשים בכל יום שקונין בסודר שלא בפני הקונה המקבל מתנה ועוד תדע שבכל הגמרא משמע שמועיל קנין סודר שלא בפני הקונה ע"י אחר שהעדיס קונין מן המקנה עבורו כדאמר וקנינא מייה במנא דכסר למיקניא ביה (ב"מ דף מז.) ובכמה דוכתין אמרי'[פ] שקנו מידו והוא דקנו מידו משמע בכל מקום שהעדיס רגילין לקנות מן המקנה לצורך הקונה ואם אין מועיל קנין העדיס אלא בפניו למה עשאוהו עיקר והניחו קנין הקונה דמועיל לעולם אבל של עדיס אין מועיל אלא כשיעשה בפני הקונה[ד] וגם למה הורגלו לעשות בסודר של עדיס כיון שאין מועיל כלום אלא בפני הקונה ואז הוא יכול לעשות כמו עדיס ומיהו יש לישב גירסא זו לפי מה שפירש בקונטרס דפי' ה"ג דליתיה למקבל מתנה ולכך לא הקנה לו בחליפין ע"י אחר שלא היה שם שום אדם שהיה חפץ בהנאתו של קונה ליתן סודרו עבורו משום דאי בעי מקנה פסיק ליה[ק] אבל אמת הוא אי הוה משכח הוה מהני: **מעשה ברבן גמליאל וזקנים.** פי' בקונטרס רבן גמליאל לא תרס ושכח ולא נתן רשות לתרוס והיה ממהר לתרוס בעודו בספינה שהיה ירא שמא יאכלו בני אדם ממנו[ה] ויסמכו עליו וסבורים שתרס דחזקה על חבר שאינו מוליא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן[ו] וקשה דא"כ מה היה מועיל תיקונו אדרבה גרע טפי שמא יאכלו בני ביתו הכל ואף העיסור עצמו מיהו יש לתרץ כן שלא היה לו חששא בכך שהיה הרבה תבואה בכרי והיה יודע שלא יאכלו בני ביתו הכל קודם שיבא ומן המותר יפרים מעשר ומיהו קשה איך יצא מביתו עד שלא תיקנו ושלא הודיעם שאינו מתוקן והא אמרינן חזקה על חבר שאין מוליא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן ועוד קשה למה היה צריך ליתן להם ולהשכיר להם מקום בקרייאת שם סגי ועוד קשה והלא לא עשה כלום כיון שלא אמר שיהא מעושר[ז] ועוד היה לו לפרש כמה מעשר כי ההיא דהלוקח יין מבין הכותים (דמאי פ"ז מ"ד) דאמר עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ועוד קשה[ח] [דבסיפא] תני א"ר יהושע תרומת מעשר שאני עתיד למוד מתון לר' אלעזר בן עזריה שהיה כהן[ט] למה הולרך לזה והלא לא היה לו לירא שמא יאכלו בני ביתו ממנו שהרי התבואה היתה בבית רבן גמליאל ולא היו יודעים שנתנו לו ועוד קשה כיון שלא קבע מקום לנפוגו או לדרומו מה הועיל בהפרשתו דהא תניא בתוספתא[פ] [י] מעשר שני שבחפץ זה מחוולן על איסר זה ולא קבע לו מקום חכמים אומרים לא קרא לו שם עד שיקבע לו מקום לנפוגו או לדרומו ומייתי עלה ההיא עובדא דרשב"ג[ג] ור"י ור' יוסי שנתארחו אצל בעל הבית אמרו נראה היאך מעשר בעה"ב הזה פירותיו והיה אומר פירות שבכלי זה יהיו מחוללין על מעות שבדלוסקמא אמרו לו לא ואכול מעותיך השכרת מעות ואיבדת נפשות ואמר ר"ת ששעת הביעור היה צריך לבער מעשרותיו מתוך ביתו וליתנם לבעליהן וכן משמע בתוספתא[ד] דמסכת מעשר שני דקתני כילד מלות ביעור נותנין תרומה ותרומת מעשר לכהן מעשר ראשון נלוי מעשר[ג] שני ומעשר עני לעני ומתבערין בכ"מ ור"ש אומר הבכורים נותנים לכהן כתרומה וקתני בתר הכי מי שהיו פירותיו צבורים ורחוקים ממנו

[א] ולכתוב עליה פרוסבול [ב] ולקנות עמה נכסים שאין להם אחריות ואי אמרת בעינן צבורים כל שהוא למאי חזי תרגומא רב שמואל בר ביסנא קמיה דרב יוסף כגון שנעץ בה מחט א"ל רב יוסף [ג] קבסתן [ד] איכפל תנא לאשמועי' מחט אמר רב אשי מאן לימא לן דלא תלה בה מרגניתא דשוויא אלפא זוזי ת"ש אמר ר' אלעזר [ה] מעשה במדוני אחד שהיה בירושלים שהיו לו מטלטלין הרבה וביקש ליתנם במתנה אמרו לו אין לו תקנה עד שיקנם על גבי קרקע מה עשה הלך ולקח בית סלע סמוך לירושלים ואמר [ו] צפוני זה לפלוני ועמו מאה צאן ומאה חביות ומת וקיימו את דבריו ואי אמרת בעינן צבורים בה בית סלע למאי חזי מי סברת בית סלע סלע ממש מאי סלע דנפיש טובא ואמאי קרו ליה סלע דקשי כסלע ת"ש דאמר רב יהודה [ז] א"ר מעשה באדם אחד שחלה בירושלים כרבי [ח] אליעזר ואמרי לה בריא היה כרבנן שהיו לו מטלטלין הרבה וביקש ליתנם במתנה אמרו לו אין לו תקנה עד שיקנם ע"ג קרקע מה עשה הלך ולקח בית רובע סמוך לירושלים ואמר טפח על טפח לפלוני ועמו מאה צאן ומאה חביות ומת וקיימו חכמים את דבריו ואי אמרת בעינן צבורים טפח על טפח למאי חזי הכא במאי עסקינן לדמי ה"נ מסתברא דאי ס"ד מאה צאן ומאה חביות ממש ניקנינהו ניהליה בחליפין ואלא מאי לדמי ניקנינהו ניהליה במשיכה אלא דליתיה למקבל מתנה ה"נ דליתיה למקבל מתנה וניזכינהו ניהליה אגב אחר לא סמכה דעתיה סבר שמיט ואכיל להו ואלא מאי אין לו תקנה ה"ק למאי דלא סמכה דעתיה אין לו תקנה עד שיקנם על גבי קרקע תא שמע [ט] מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באים בספינה אמר להם רבן גמליאל לזקנים עישור שאני עתיד למוד נתון

ולכתוב עליה פרוסבול. דאמרינן במסכת גיטין (דף מ.) אין כותבין פרוסבול אלא על הקרקע ואם יש קרקע כל שהוא נלוה כותבין עליו פרוסבול אף מחוב גדול ושוב לא תשמטנו שביעית דכי תקון הלל פרוסבול משביעבוד קרקעות תקון דמלוה המלויה היא: **למאי חזי.** כמה מטלטלין יכבוד בה: **שנעץ בה מחט.** ואותה מחט היה מוכר לו עם הקרקע: **קבסתן.** ליטרתני: **איכפל תנא.** הולרך תנא לטרוח ולהשמיע קנייני מחטין: **מדוני.** מאותו מקום כדכתיב (יהושע יב) מלך מדון אחד: **אין לך תקנה.** לקנות פרין וליקנינהו במשיכה או בחליפין: **שיקנם על גבי קרקע.** ולא היה לו קרקע: **ונקח לו בית סלע אחד גרסי'.** וקס"ד קרקע מלא רוחב סלע שהוא מטבע. ל"א סלע ממש שהוא גבוה וחדוד ואין להעמיד עליו אלא וחביות: **דקשי כי סלע.** דאינה בת זריעה (היא) ולקחה בזול: **שחלה בירושלים.** ומאן דתני חלה סבר לה כר' אלעזר דאמר בבבא בתרא [ח] אחד בריא ואחד מסוכן אין דבריו קיימין בדיבור אלא בקנין דלית ליה דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו לפיכך אמרו אין לו תקנה להקנותו אלא על גבי קרקע ולקמיה פריך ויקנינהו במשיכה או בחליפין: **ואמרי לה שהיה בריא.** אבל חלה לא אלטריך להכי דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין כרבנן דפליגי אדר' [י] אליעזר: **בית רובע.** בית זריעת רובע הקב לפי חשבון אמתים בחצר המשכן[כ]: **לדמי.** מעות היו בידו ליתן מתנה ולבר דמי מאה צאן ומאה חביות עליו: **הכי נמי מסתברא.** דמעות היו ולפיכך לא יכול לקנותו בחליפין דקי"ל בפ' הזהב (ב"מ ד' מו.) אין מטבע נקנה בחליפין: **במשיכה.** יבא המקבל וימשוך: **הכא נמי ליתיה למקבל.** שיתן כליו למקנה [כ] דכליו של קונה בעי[ל] שהקונה פושט כליו למקנה ואחר לא היה שם שחפץ בהנאתו של קונה ליתן כליו בשבילו: **וניזכינהו ניהליה.** במשיכה ע"י אחר זכה בשלו לפלוני: **לא סמכה דעתיה.** דהאי נותן ולא היה מאמין המקוס למסור המטלטלין מפני שהמטלטלין בידו והיה מקיימם בביתו: **מאי אין לו תקנה.** הא יכול לזכות על ידי אחרים אם ירלה: **שהיו באין בספינה.** ושכח ולא נתן רשות לתרוס: נתון

[א] [ר"ח פירש קבסתן גנבת דעתיו כדאמרי' ממלא גנב או קיבוסטום והערוך ערך קבס האריך עוד וסוף דבריו כאדם שמראה את מבירו דבר מטונף וכו' ע"ש וז"ל הרב אלפס ב"ב פ"ה ד' קלא. דפוס ווילנא"ך קבסתן כלומר הפכת את בני מעי להקיא] [ב] [מהדרין נה. ג] ב"ב קו:, ד] [בכת"י: לפוגו של זה], ה] [בכת"י: אמר רב], ו] [בכת"י אלעזר] [ועי' ביפה עיינים ז] מעשר שני פ"ה מ"ט ב"מ יא], ח] [דף קנו ע"א], ט] [בלל"ל אלעזר], י] [עירובין כג ע"ב], כ] [בדפו"ר: דכליו של קונה בעינן], ל] [ב"מ מו ע"א], מ] [כתובות נו ע"ב ע"ש], נ] [בדפו"ר: שכותבין. וכל"ל], ס] [ועי' היטב תוס' גיטין נ. ד"ה אלא ותוס' ב"ב כ. ד"ה ולכתוב], ע] [עי' תוס' יומא פד. ד"ה ס"ג], פ] [כתובות קב ע"ב, ב"מ קג ע"א ב"ב ג ע"א], צ] [בלרים מת ע"ב וע"ש בתוד"ה ומאן], ק] [פסחים ט ע"א], ר] רש"א], ש] [עיין רש"י יבמות פו ע"ב ד"ה ולאל"ע], ת] [למע"ש פ"ג ה"י], א] [הגומר], ב] [בדפו"ר: ורבי יהודה], ג] [במהרש"א ועצמו"י מגיהים: מעשר עני לעני מעשר שני ויכוריס מתבערין בכל מקום], ד] [בלל"ל אלעזר],

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

רפה א מיי' פ"ט מהל' שמיטה ויובל הל' יט סמג לאוין רעא [טוש"ע חו"מ סי' סז סעיף כג]: **רפו** ב מיי' פ"ג מהל' מכירה הל"ט טוש"ע חו"מ סי' רב סעי' ז:

מוסף תוספות

א. דאמטלטלים דידיה לא סמיך לפי שיכול לכלותם. תוס' הרא"ש. ב. דבהכי חשבי ליה רבנן נגוש ועומד. ריטב"א. ג. וכן מוכח בפי' ר"ח שפי' ונזכינהו ניהליה אגב אחר המעות. תוס' הרא"ש. ד. אלא ודאי משום דרוב קניינין זוכים מן המקנה לצורך הקונה שלא בפני הקונה נקט בכוליה תלמודא האי לישנא. שם. ה. ויאכלו טבל. תוס' ב"מ יא. ו. אלא נתן להם עישור שהוא עתיד למוד. תוס' הרא"ש. ז. התוס' בב"מ מביא לפי' ממשנה ול"ע. מהרש"א.

תוס' ר"י הזקן

מדוני אחד. ממדון, דכתיב [יהושע יב, יט] מלך מדון אחד. בית סלע. קס"ד מקום רחב כסלע שהוא מטבע. כר' ז] אליעזר. דאמר במי שמת [ב"ב קנו, ב] דאפילו מסוכן המחלק נכסיו לא קנה עד שיקנה בחזקה. כרבנן. דפליגי עליה ובריא היה. אבל אם היה חולה קונה בלא חזקה, דדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים דמו. ומת וקיימו. שנתנו לזה המתנה. למאי חזי. והיכי קנה. אלא לא בעינן צבורין. וא"ת לא נתנו לו משום דקנה, דודאי לא קנה הואיל ולא הוי צבורים אלא משום לקיים דברי המת, דהא בספ"ק דגיטין [יד, ב] גבי הילך מנה לפלוני משמע דאפילו לבריא אמרינן מצוה לקיים דברי המת. וי"ל דאי לא קנה מחיים לא היו נותנים לו המתנה, דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא במה שמוציא מתחת ידו כגון הולך מנה לפלוני, דאי לא תימא הכי הא דקי"ל במי שמת [ב"ב קנא, ב] מתנת שכיב מרע במקצת בעיא קנין ואע"ג דמית, אמאי, נימא מצוה לקיים דברי המת, אלא לאו ש"מ כדפרישנא. לא לדמי. לעולם בעינן צבורות ודמי מאה צאן ומאה חביות נתן לכל אחד והיו צבורים לכל טפח וטפח. בחליפין. אבל מטבע אין נקנה בחליפין. אגב [אחר]. אמאי אין לו תקנה. לא סמכה דעתיה. דהאי נותן הואיל [ולא היה מאמין באנשי המקום למסור המטלטלין]. ואסיקנא דלא בעינן צבורים ומאה צאן ממש הוא. ושמעינן מיהא דאפילו מטלטלי נקנים עם נכסים שיש להם אחריות. בספינה. ושכח ולא תרם.

מוסף רש"י

ולכתוב עליה פרוסבול. תנן במסכת גיטין (לו.) הלל תיקן פרוסבול שלא תשמטנו העם מלהלוות מפני השביעית המשמטת ועובריס על מה שכתוב השמר לך פן יהיה דבר וגו' עמד והתקין תקנה שלא תשמט שיהא מוסר שטרותיו לבית דין וכותב עליהן פרוסבול וחז גופו של פרוסבול מוסר מי לכם פלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שאלבה, ותו לא משמטת ליה שביעית דלא קריגא ביה לא יגוש שאין תובע חובו אלא ב"ד, והתם מוקמינן לה דרבנן, בשביעית בזמן הזה דרבנן, ואמרינן התם אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע, אבל אין לו קרקע לנוה לא כתבינן ליה, דהלואה דלא שכיחא היא דמקמתא אין אדם סומך אלא על קרקע הלוה, וכשאין לו לא תיקן הלל פרוזבול (ב"ב כז.). דדמי כמאן דליתא ליה משכון דמקרקעי דלוה משתעבד ליה ונגי משכון לא משמטא שביעית דלא קריגא ביה לא יגוש הוא"ל ואית ליה משכון ולא לגו ב"ד לעקור תקנת שביעית מן התורה (רשב"ם ב"ב קנ.). ואע"פ שאינו שוה כל החוב כדתני לקמיה קרקע כל שהוא אמרן (גיטין לז:) אפילו אלא מחט גובה אלא קרדום כמעשה דקטינא דאבי (כתובות צא:). (גיטין לז.). **במדוני.** על שם מקומו (רשב"ם ב"ב קנ: ושם במרוני). **וביקש ליתנם.** שהיה שכיב מרע לדברי ר"א ומקבלי מתנה לא הוו גניבה (שם). **אין לו תקנה.** שהיו לאו מוריעה וקנאו בזול שם כן על מנת להקנות לו (שם). **בריא היה.** בשעת מתנה ואח"כ מת (שם). **עישור שאני עתיד למוד.** מזכר שלא עישר מעשרותיו והוקשה לו ומיהר לעשרן באשר הוא שם (ב"מ יא.).